

**T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA**

TAKTİK TATBİKAT GEZİSİ

1

Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Başkanlığı Yayınları

**ANKARA
GENELKURMAY BASIMEVİ
2. Baskı - 2011**

ISBN: 978-975-409-600-2

NSN: 7610270517263

Sunuş

Mustafa Kemal ATATÜRK, yaşamının her döneminde kitapla bütünleşmiştir. Bu okuma sevgisinin kendisine sağladığı bilgi birikimini zaman zaman yazmaya dönüştüren ATATÜRK, yaşamının farklı dönemlerinde farklı konularda kitaplar yazmıştır. Yazdıkları gerek güncelliği, gerekse yol göstericiliği açısından bugün dahi tartışmasız gerçekleri içermektedir. Onun günümüzden yaklaşık bir asır önce yazdığı bu kitapların hâlâ geçerliliğini koruması ileri görüşlülüğünün, akılcılığının ve askerî konulardaki yeteneklerinin en iyi göstergelerinden biridir.

Mustafa Kemal, özellikle II. Meşrutiyet'in (23 Temmuz 1908) ilanından sonra tüm dikkat ve çalışmasını askerlik mesleği üzerine yoğunlaştırmıştır. O, özellikle subayların değişen koşullara uygun olarak mesleki bilgilerini artıracak yayınların yapılmasını gerekli görüyordu. Bu amaçla mesleğinin ilk yıllarından itibaren askerlikle ilgili birikimlerini aşağıda isimleri belirtilen kitaplarda toplamıştır.

- a. Takımın Muhârebe Ta'limi
- b. Cumalı Ordugâhı
- c. Ta'biye Tatbikat Seyâhati 1
- d. Bölüğün Muhârebe Ta'limi
- e. Zâbit ve Kumandan ile Hasb-ı Hâl
- f. Ta'biye Mes'elesinin Halli ve Emirlerin Sûret-i Tahrîrine Dâir Nasâyih

Mustafa Kemal bir kurmay subay olarak nazari bilgilere önem verirken askerî tatbikat ve manevraların, sadece katılanların istifadesinde kalmasına onun gönlü razı olmamaktadır. Bu nedenle o, bu tatbikat sırasında tuttuğu gözlem notlarını ve komutanların yaptıkları tenkitlerini yazmış ve bunları krokilerle destekleyerek küçük birer broşür hâlinde yayımlamıştır. “Ta’biye Tatbikat Seyâhati” adlı eseri de bunlardan birisidir.

Mustafa Kemal, subayların arazide yetiştirilmesini amaçlayan, tatbikatın önemini vurgulayan bu eserini, 1911’de 5’inci Kolordu Harekât Şube Müdürü iken yazmıştır. Bu eserde, karşılıklı olarak kırmızı ve mavi muharebe birliklerinin Selanik - Kılıkış arasında yaptığı savunma ve taarruz uygulamalarının değerlendirilmesi yapılmıştır.

Bu eserinde, bir muharebeyi sevk ve idarede belirli kuralların olmadığını vurgulaması yanında, komutan olan kişinin nitelikleri üzerinde de durmuştur. Bunlar ise: Birliğini barışta ve savaşta eğitmek, yönetmek ve gözetmekteki üstün başarı, elindeki kuvvetin eksikliğini giderecek düşünce gücü ve astlarından her konuda üstünlüğü sağlamaktır. Bunun yanında, kişisel cesaret, başkalarının hareketini önceden sezmiş ve harekâtını en uygun zamanda yapabilme yeteneği olmalıdır. Ortak amacın gerçekleştirilebilmesi için birliklerini başarılı bir şekilde yönetmeli, astları üzerinde etkili olmalı ve otoritesini kurabilmelidir.

Mustafa Kemal, bir işe karar vermeden önce onu ince ayrıntılarına kadar düşünürdü. O, hiçbir zaman gelişigüzel ve içgüdüye dayalı kararlar vermemiştir. Onun hareketleri her zaman önceden hesaplanmış ve planlanmıştır. O, stratejik ve taktik kuralları kişisel deneyimleri ile birleştirip durum ve koşullara göre uygulamasını en iyi şekilde yapmıştır.

Bu eserde ayrıca bir komutanın başarılı olabilmesi için bu kuralları sadece okumuş ve öğrenmiş olmanın yeterli olmadığı, bunların tatbikatının da önemi belirtilmiştir. Zira zafer ancak tecrübe kazanmış komutanlar sayesinde elde edilebilir.

Emir ve komuta yetkisi ve sorumluluklarını taşıyan iyi bir komutanın görevi, başarıya ulaşmak için birliklerini en iyi şekilde yönetmek ve astları üzerinde etkili olmaktır. Bu sayede düzenli ve disiplinli bir hâle getirilen ordu ile başarıya ulaşılabilir.

Mustafa Kemal'in askerliğe dair yazmış olduğu, yukarıda isimleri sıralanmış olan altı eserinden ilk beşi; 1959 yılında Türkiye İş Bankası tarafından Osmanlıcadan çevirisi yaptırılarak beş bölüm hâlinde tek kitap olarak yayımlanmıştır.

Bu eserlerden birisi olan Ta'biye Tatbikat Seyâhati, 1995 yılında ATASE Başkanlığı Birinci Askerî Tarih Kurulu tarafından "Taktik Tatbikat Gezisi" adı altında, tek kitap hâlinde; birinci kısmı günümüz Türkçesi, ikinci kısmı Osmanlıca çevirim yazıları olarak yayımlanmıştır.

Eserin ATASE ATEM Başkanlığı tarafından hazırlanan bu baskısı "Taktik Tatbikat Gezisi 1" adı altında, günümüz Türkçesi ile yayıma hazırlanmıştır.

Bu baskıda daha önceki baskıdan farklı olarak üç olan harita sayısına dördüncü harita eklenmiştir. Tarihler Rumi takvimden miladi takvime çevrilirken 13 günlük fark eklenmiştir.

Başkanlığımız, yapılan bu çalışma ile Ebedî Başkomutan Mustafa Kemal ATATÜRK'ün askerlikle ilgili yazmış olduğu eserleri yaşayan Türkçeye çevirerek okurlarına sunmayı amaçlamıştır.

Abdullah ATAY
Korgeneral
ATASE Başkanı

İÇİNDEKİLER

Sunuş	
İçindekiler.....	V
Taktik Tatbikat Gezisi.....	1
EK'ler.....	33

BEŞİNCİ KOLORDU KURMAY

BAŞKANLIĞI

1'inci Şube 2'nci Kısım

TAKTİK TATBİKAT GEZİSİ

1

Dört Harita

Selanik Askerî Matbaasında

basılmıştır.

1911

TAKTİK TATBİKAT GEZİSİ
Kırmızı Müfrezenin Kuruluşu
Müfreze Komutanı: Kıdemli Yüzbaşı
Hikmet Efendi
13'üncü Nişancı Taburu

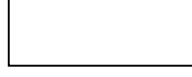
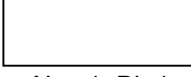
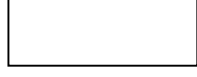

Alay 37

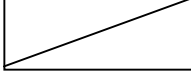
T.1

T.2

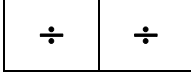
T.3

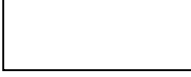
Alay 1, Bk.1

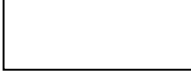
Alay 1, Tb1, Bk.1

İstihkâm Bk.1

Nişancı Müfrezesi

Mavi Müfrezenin Kuruluşu

Müfreme Komutanı: Binbaşı Hasan Askerî

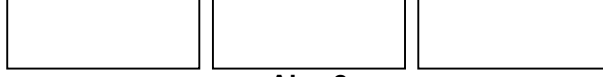
Bey

Alay 1

T.1

T.2

T.3

Alay 2

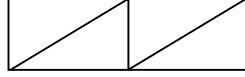
T.1

T.2

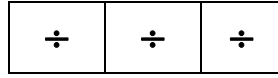
T.3

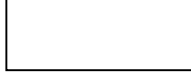
Alay 1, Bk.1, 2

Alay 1, T.1

Köprücü Müfrezesi

Geziye Katılanlar

Beşinci Kolordu Komutanı Korgeneral Hasan
Tahsin Paşa

Beşinci Kolordu Kurmay Başkanlığı Birinci
Şubesinde görevli Kurmay Kıdemli Yüzbaşı
Mustafa Kemal Bey

Küçük Zabıt Okulu Komutanı Kurmay
Yüzbaşı Mehmet Nuri Bey

Kurmay Yüzbaşı Sabit Bey

Kırmızı Taraf

Piyade	Kıdemli Yüzbaşı Hikmet Efendi Yüzbaşı Şevket Efendi Yüzbaşı Hüsnü Efendi
Süvari	Yüzbaşı Pertev Efendi
Topçu	Yüzbaşı Yahya Efendi
Makineli Tüfek	Yüzbaşı Ahmet Tevfik Efendi Teğmen Hasan Tahsin Efendi Teğmen Tahsin Efendi Teğmen Ahmet Efendi Teğmen İdris Efendi Teğmen Kerim Efendi Teğmen Mustafa Efendi Teğmen Ahmet Reşit Efendi Teğmen Hilmi Efendi

Mavi Taraf

	Binbaşı Hasan Askerî Efendi
	Kıdemli Yüzbaşı Rasim Efendi
Makineli Tüfek	Yüzbaşı Ahmet Efendi
	Yüzbaşı Memduh Efendi
Topçu	Yüzbaşı Lütfü Efendi
	Yüzbaşı Halil Efendi
	Teğmen Fuat Efendi
Süvari	Teğmen İsmail Efendi
	Teğmen Mehmet Emin Efendi
	Teğmen Hasan Tahsin Efendi
	Teğmen Mehmet Nuri Efendi
	Teğmen Mehmet Ali Efendi
	Teğmen Hüseyin Efendi
	Teğmen Kâzım Efendi
	Teğmen Şevket Efendi
	Teğmen Ali Rıza Efendi
Makineli Tüfek	Teğmen Halil Efendi
Süvari	Teğmen Tahsin Efendi

Kılış'tan Katılan Subaylar

	Kıdemli Yüzbaşı Ahmet Efendi
	Kıdemli Yüzbaşı Mahmut Nedim Efendi
	Yüzbaşı Mehmet Ali Efendi

Yüzbaşı Memduh Efendi

Üsteğmen Sıddık Efendi

Teğmen Sait Efendi

Teğmen Abdurrahman Efendi

Teğmen Mahmut Efendi

Atlı Subaylar Gezisi

Beşinci Kolordu komutanı, Selanik Garnizonunda görevli subayların katılacağı bir atlı gezi yapılmasını kararlaştırdı. Gezi 19 - 20 Nisan günlerinde Selanik - Kilkış arasında yapılacaktı. 17 Nisan 1911 günü 13'üncü Tümen komutanı yayımladığı bir günlük emirle, çeşitli sınıflardan geziye katılacak subayların gerekli talimat ve görevleri almak üzere 18 Nisan günü saat 11.30'da Selanik Askerî Gazinosu'nda toplanmalarını ve belirlenecek subay miktarına göre de Kilkış'ta gerekli hazırlıkların yapılmasını bildirmişti.

18 Nisan akşamı Askerî Kulüpte toplanan subaylar, mavi ve kırmızı olmak üzere ikiye ayrıldı. Bu subayların hepsi de görevli olacak şekilde düzenlendikten sonra meselenin genel durumu hakkında gerekli bilgi kendilerine verildi. Ayrıca Kırmızı Tarafa aşağıdaki mesele verildi:

“Bir Kırmızı Kolordu, Virlan - Kuşova - Kürküt hattında bir mavi kuvvetle savaşmaktadır.

(Kroki:1) 18/19 Nisan 1911 gecesini topçu kışlası civarında geçirmiş olan bir kırmızı müfreze,

Şeyhhanı - Yağcılar doğrultusunda, Kılış'ta Kırmızı Kolordunun solundaki 13'üncü Tümen katılma emrini almıştır."

Görev: Kırmızı Müfreze komutanının 19 Nisan sabahı toplanma yerinde vereceği emir.

Uyarı: Bu emir 19 Nisan sabahı hareketten önce Kolordu komutanına teslim edilecektir.

19 Nisan sabahı saat 10.30'da 35 subay kışla meydanında kolordu komutanının karşısında harekete hazır durumdaydılar. Kırmızı Müfreze komutanı hareketten önce hazırladığı aşağıdaki yürüyüş emrini kolordu komutanına sundu:

13'üncü Tümen

Kırmızı Müfreze

Topçu Kışlası Ordugâhından

19 Nisan 1911

Saat 9.30

2 Nu.lı Müfreze Emri

1. Kırmızı Kolordu, Virlan - Kürküt hattında Mavi Kuvvetle savaşmaktadır. Bağlı olduğumuz On Üçüncü Kırmızı Tümen Kılış'ta Kolordunun solundadır.

2. Müfrezemiz Selanik - Şeyhhanı yoluyla Kılış yönünde ilerleyecektir.

3. Süvari bölüğü yanıma sekiz atlı bırakarak hızla Avrathisar'a doğru ilerleyecek, Toyran

yönünden gelmesi muhtemel düşman ve bağlı olduğumuz tümenin durumu hakkında bilgi toplayıp gönderecektir.

4. Öncü saat 10.00'da harekete başlayacaktır.

5. Kolordu öncüyü 800 metre geriden takip edecektir.

6. Büyük ağırlıklar Şeyhhanı Köprüsü'ne kadar yol kolunu 2 km geriden takip edecektir. Şeyhhanı'na gelince derenin doğusunda park düzeninde emre hazır bulunacaktır.

7. Ben öncüde bulunacağım.

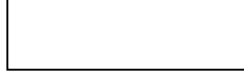
Kırmızı Müfreze Komutanı
Kıdemli Yüzbaşı Hikmet

Askerlerin Dağılımı

1. Süvari bölüğü (sekiz atlı hariç)

2. Öncü: Komutanı Yüzbaşı Şevket Efendi

Nişancı 13

İstihkâm Bölüğü

3. Kolordu: (Aynı zamanda yürüyüş düzeni)

37'nci Al., 1'inci Tb., 1'inci Bl., 2'nci Bl., 3'üncü Bl.

Batarya 1, 4'ncü Bl.

Batarya 2

37'nci Al., 2'nci Tb.

37'nci Al., 3'üncü Tb.

Köprücü Takımı

Kırmızı Müfreze komutanının emrine göre bu müfrezenin Topçu Kışlası - Şeyhhanı - Yağcılar yolunda yürüyüşe geçtiği kabul edilerek toplanma yerinden hareket edildi.

(Saat 4.00'teki durumu)

Gördene'nin kuzeyindeki tepeye varıldığında iki tarafa aşağıdaki meseleler verildi:

Kırmızı Taraf

"Saat 4.00'te Kırmızı Müfreze piyade ucu ile Gördene'nin doğusundaki yolların kavşak noktasına vardı. Bu sırada müfreze komutanı, kolordu komutanı tarafından Virlan'ın batısındaki tepeden saat 2.30'da yazılmış olan aşağıdaki telgrafı aldı:

[Kolordu, üstün düşman kuvvetleri karşısında Galik Irmağı'nın doğusundan, Lanya - Ayvatlı - Balca hattına çekilecek ve orayı savunacaktır. Kırmızı Müfreze de gerektiğinde düşmanın sağ tarafına taarruz edebilecek şekilde Galik geçitlerini elinde bulunduracaktır.]

Müfreze komutanına, aynı zamanda ileride bulunan süvarisinden aşağıdaki rapor geliyor:

[Düşmanın her sınıfından oluşan kuvvetli bir kolu, Kılıkış'tan Turasanlı'ya doğru yürüyor. Piyade uç birliğiyle saat 2.45'te Kılıkış'ın güneyinden çıktı. Kırmızı Kolordu, Vırlan - Ahmetli ile Kuşova - İnanlı istikametlerinde çekiliyor. Düşmanın iki bölük süvarisi karşısında Vakıf Çiftliği'ne doğru çekiliyorum.]

Mavi Taraf

18 Nisan günü öğleden sonra Kürküt - Kuşova - Vırlan hattında, kuvvetli bir mavi kolordu ile bir kırmızı kuvvet arasında başlayan muharebe üzerine Kırmızı Kuvvet 19 Nisan gündüz saat 2.30'da Galik Irmağı'nın doğusundan güneye doğru çekilmeye başlamıştır.

Mavi Kolordu Kırmızı Kuvveti takip ediyor. Kılıkış - Yağcılar yolu üzerinde, Mavi Kolordunun sağında bulunan bir mavi müfreze saat 4.00'te piyade uç birliği ile Turasanlı hizasına geldiğinde, çekilmekte olan Kırmızı Kuvvetin artçılarıyla Karacakadı - Karacaköy hattına kadar çekilmiş olduğunu anlıyor.

Müfreze komutanı aynı zamanda ileride bulunan keşif kollarından aşağıdaki raporu almış bulunuyor:

Davutbalı 450 rakımlı tepe

19 Nisan 1911, gündüz saat 2.30

“Düşmanın 3 - 4 tabur piyade, 1 - 2 batarya top ve 1 bölük süvariden oluşan bir müfrezesi saat 2.30’da piyade uç birliği ile Şeyhhanı’nda Galik Irmağı’ndan geçmeye başladı. Pürnar’a doğru giden bu müfrezenin hareketini takip ediyorum.”

Bu meselede iki tarafın müfreze komutanlarının verecekleri kararlar ve bu kararlara göre verecekleri emirler istenmişti.

Kırmızı Taraf

“Kırmızı Taraf müfreze komutanı, Salmanlı - Yağcılar hattında bir savunma mevzisi almak üzere Yağcılar’a doğru yürüyüşe karar verdi.”

Bu kararı üzerine ast birlik komutanlarına yeni bir emir vermeyi gerekli görmedi.

Kırmızı Tarafa bağlı olanların bir kısmı Kılış’tan ilerlemekte olan düşman koluna taarruz amacıyla Yağcılar’a doğru yürüyüşe, bir kısmı da Galik geçitlerini elde bulundurmak için Gördene’nin kuzeyindeki sırtlarda savunmada kalmaya karar verdi.

Mavi Taraf

“Mavi Müfreze komutanı, Şeyhhanı’ndan saat 2.30’da geçtiğini tespit ettiği düşman müfrezesine taarruz amacıyla Yağcılar’a doğru yürüyüşe devam karar verdi.”

-Tenkit-

Kırmızı Müfreze komutanının topçu kışlasından verdiği yürüyüş emri, genel olarak

uygundur. Ancak bu emrin Süvari Bölüğüne ait olan üçüncü maddesinin şu şekilde olması daha uygun olur:

“Süvari Bölüğü 8 atlı bıraktıktan sonra saat 10.00’da Kılış’a doğru hareket edecek, Kostodori-Toyran hattına kadar, Galik Irmağı ile Üsküp ve birleşik tren hattı arasındaki bölgeyi keşfedecek, özellikle düşmanın sağ kanat sonunun nerede, ne kuvvette olduğunu ve 13’üncü Tümenin sol kanadının nerede bulunduğunu belirleyecektir.”

Kırmızı Müfreze komutanının saat 4.00’teki durumuna karşı Yağcılar’a doğru yürüyüşe devam edilmesi hakkındaki kararı doğrudur. Yalnız bu karara, Salmanlı - Yağcılar hattında bir savunma mevzisinde kalmak fikrinin karıştırılmasına gerek yoktur.

Bunun yanında, Kılış’tan geleceği düşünülen düşmana karşı taarruz etmek amacının da eklenmesi doğru değildir. Müfrezenin Gördene sırtlarında kalması fikrine ise katılamayız. Bizce Kırmızı Müfreze komutanının kararı, sadece Yağcılar’a doğru ileri yürüyüşe devam etmek olmalıydı.

Bu karar üzerine Kırmızı Müfreze komutanının emrindeki komutanlarına bir şey söylemeye gerek duyması da doğru değildir.

Müfreze, yürüyüşüne devam etmekle beraber, Müfreze komutanının, emrindeki komutanları yanına çağırarak onlara, yeni ortaya

çıkan durum ve buna göre verdiği kararı bildirmesi gerekirdi. Ayrıca öncüde bulunan Köprücü Müfrezesini de Şeyhhanı'ndaki ağırlıkların yanına göndermesi gerekliydi.

Mavi Müfreze komutanının ise Yağcılar'a doğru yürüyüşe devam etme kararı doğrudur. Ancak bu karara düşman müfrezesine taarruz amacının kesin olarak eklenmesi uygun değildir. Çünkü bu düşman müfrezesinin Şeyhhanı'ndan ve Gördene kuzey sırtlarından daha ileri hareket edeceği henüz kendisi tarafından belirlenmemiştir.

Düşünceler

Kırmızı Müfreze komutanı, gerektiğinde düşmanın sağ tarafına taarruz etmek için saat 4.00'te Kolordu komutanı tarafından Galik geçitlerini elde bulundurmakla görevlendirilmişti. Fakat aynı zamanda bağlı olduğu kolordunun Ahmetli - İnanlı hattına kadar çekilebildiğini ve Kılış'tan Turasanlı'ya doğru hareket eden düşman kolunun, Kırmızı Kolordunun sol kanadına taarruz edebilecek bir hâlde olduğunu görmeliydiler.

Buradaki en önemli nokta, müfreze komutanının, Kırmızı Kolordunun sol kanadına olabilecek taarruzu kendi üzerine çekerek kolordunun çekilmesini kolaylaştırmak ve bunu sağlamaktı.

Bunun için de doğal olarak Yağcılar'a doğru yürüyüşe devam etmek gereklidir. Kırmızı Müfreze Yağcılar - Karapınar tarafına geldiği zaman,

Kırmızı Kolordu Karacaköy - Karacakadı hizasına inmiş bulunabilir. Düşmanın Kılış Müfrezesi, Kırmızı Müfrezeyi önemsemeyip Kırmızı Kolordunun sol kanadını etkilemeye kalkışırsa kuvvetçe zayıf olduğumuza bakmayarak onun üzerine atılırız. Üstün kuvvetle bizim üzerimize yürürse yine orada bu düşmana karşı kendimizi savunabiliriz.

Bu hareketimizle hem kolordumuza yardım edebilme imkânına hem de gerektiğinde düşmanın sağ tarafına taarruz edebilecek şekilde, Galik geçitlerini kontrol altında tutmaktan ibaret olan görevimizi yerine getirebilecek uygun bir konuma sahip oluruz.

Mavi Müfrezeye gelince; onun için en önemli görev, Mavi Kolordu karşısında güneye çekilmekte olan Kırmızı Kolordunun sol kanadına yüklenerek çekilmesini engellemektir. Mavi Müfreze komutanına verilen bilgiye göre Kırmızı Kolordu saat 4.00'te Karacaköy - Karacakadı hattına çekilmiştir. Buna göre Mavi Müfreze komutanının yapması gereken şey, Yağcılar'a doğru ilerleyerek bu kolordunun yanına gitmektir. Ancak Şeyhhanı'ndan saat 2.30'da Galik'i geçmekte olduğu haber alınan düşman müfrezesinin Yağcılar'a doğru ilerleyerek bu harekete engel olmak isteyeceğine kesinlikle hükmetmek gerekir. O hâlde, Kırmızı Müfreze komutanının planladığı harekette başarılı olabilmesi için daha önce halletmek zorunda olduğu bir sorun vardı ki o da düşman müfrezesi Karapınar'a doğru ilerlemişse

önce taarruz edip onu geri çekilmeye mecbur etmek ve durum uygun olursa Kırmızı Kolordunun sol kanadına doğru yönelmek...

Bu durumdan sonra Galik geçitlerinden geçerek Kırmızı Kolordunun Derbent - Selanik geçit hattına gelmesi düşünülür ki bu da daha sonra meydana gelecek duruma göre kararlaştırılabilir.

Komutan, her türlü olasılığı ve bu olasılıklara göre ortaya çıkması muhtemel durumları ve her duruma göre yapılması gerekenleri fikren planlar. Bu planlarından kesinlikle yapılacağına hükmetmediği hususları uygulanabilir bir karar olmak üzere ortaya koyması ve emrindekilere açıklaması uygun değildir.

Doğrusu düşünülen durum ortaya çıkmazsa komutanın ast birlik komutanları yanında etkinliği ve güvenilirliği kalmaz.

Komutanlar yeni edindikleri bilgileri ve yeni meydana gelen durumları mümkün olduğu kadar ast birlik komutanları ile paylaşmalıdırlar ki bütün görevliler hatta erat bile takip olunan amacı ve içinde bulunulan durumu anlamış ve ne amaçla, ne yapılacağını düşünebilmiş olsunlar...

Dikkatsizlik ve belirsizlik içinde bulunan bir askerî birlik ile durum ve amacın farkında olan bir askerî birlik arasında düşünce, uyanıklık ve girişim bakımından büyük fark vardır.

Saat 5.45'te durum

(Kroki-2)

Kırmızı Müfrezenin piyade uç birliği Yağcılar-Karapınar arasına ulaştığında Mavi Müfrezenin piyade uç birliğinin de Karapınar'ın 2 km kuzeyine vardığı, iki taraf müfreze komutanları tarafından öğrenildi.

Kırmızı Süvari, Mavi Süvari bölükleri karşısında Karapınar - Gölobası arasındaki sırtlara çekildi.

Kırmızı Müfreze komutanı Karapınar sırtlarını (Kroki-2'de) gösterildiği gibi işgale karar verdi.

Mavi Müfreze komutanı da düşmanın sol kanadına taarruza karar verdi (Düzeni 2 Nu.lı krokide gösterilmiştir.)

Kırmızı Müfreze komutanı, Piyade Alayı, Nişancı Taburu ve Topçu komutanlarına kendisine katılmaları için haber göndermekle beraber kendisi de atını dörtlale Karapınar'ın güneyindeki tepeye çıktı.

Mavi Müfreze komutanı da emri altındaki komutanlarla beraber Karapınar'ın kuzeyindeki tepeye çıkmıştı. Her iki tarafın komutanı, bu tepelerden, emirleri altındaki komutanlara aşağıdaki şekilde sözlü muharebe emirlerini vermişlerdi.

Kırmızı Taraf

Uç, bulunduğu yerde duracak ve Uç Bölüğu ucu takviye edecektir.

Nişancı Taburunun İkinci Bölüğü sol tarafı tek ağaç ve cephesi mandıra olacak şekilde konuşlanacaktır. Diğer iki bölüğü Ağaçlıklı Tepe'nin gerisinden sol tarafa gidecek ve orada ihtiyat olarak duracaktır. Bataryalar Ağaçlıklı Tepe ile onun gerisindeki tepede mevzilenecektir.

37'nci Alay Birinci ve İkinci taburlarıyla Uç Bölüğünün sağında, cephesi mandıranın doğusundaki sırt olacak şekilde konuşlanacaktır. Üçüncü Tabur, ihtiyatı oluşturacaktır.

Ben topçu mevzisinde bulunacağım.

-Tenkit-

Kırmızı Müfreze komutanının saat 5.45'te Pınar'ın güneyindeki sırtları işgal etmek konusundaki kararı doğrudur. Ancak mevzinin işgal şekli bizce uygun değildir. Çünkü öncü taburuna sağ tarafı işaretli tarla ve sol tarafı tek ağaç olacak şekilde, düşman doğrultusuna göre meyilli, yaklaşık 1 km'lik bir cephe belirlendiği gibi bu cephenin sol gerisi açığına gönderilen iki bölüğün daha sonra muharebe hattına katılması cephenin daha fazla büyümesine sebep olmuştur.

Düşmanın mandıra doğusundan taarruz edeceğini düşünerek 37'nci Alayı sağ kanatta bulundurmıştır. Bu düzenlemeye göre tutulan cephe, düşmanın yan ateşleri altında kalacağı gibi sol kanat da zayıf bırakılmıştır.

Gerçi düşmanın, Kırmızı Müfrezeyi kolordusundan ayırmak amacıyla sağ kanada

taarruz etmesi akla gelir. Ancak cadde ile Galik arasında Kırmızı Müfrezenin sağ tarafına taarruza kalkışacak olan düşman birliklerinin, düz, açık ve çok uzun mesafeden piyade ve topçu ateşi altındaki bir ateş hattını geçmek zorunda oldukları gibi düşmanın izlediği doğrultuya göre, anılan tarafa gelmek için daha uzun bir yol geçmek zorunluluğu vardır. Bundan başka bu iki müfreze arasında başlayan muharebede Kırmızı Koldunun Karapınar ve Karacakadı'ya kadar gelmiş olacağı ve Karacakadı sırtlarından Karapınar'a 5 - 6 km'lik bir uzaklıkta olduğu dikkate alınırsa düşmanın Kırmızı Müfrezenin sağ tarafına yapacağı taarruzun iki ateş arasında kalması tehlikesi de vardır. Buna karşı, Taşlıtepe - Yeşiltepe ve bunların batı ve kuzeybatısındaki sıra tepeler düşmanın yürüyüş kolunu tamamen örtüyordu. Düşmanın bir kısım kuvvetini gizli bir şekilde bu tepelere ve batıdan Karapınar üzerine gönderdiği, Kırmızı Müfreze komutanı tarafından bir bakışta anlaşılabilirdi. Buna göre de düşmanın başarılı taarruzunun da sol tarafa olması daha büyük bir olasılıktı.

Bununla birlikte, iki tarafın da uç birliklerinin görülmesi üzerine düşman taarruzunun sağ veya sol taraftan hangisine olacağı kesinlikle bilinemezdi. Bu yüzden ilk başta alınacak düzenin aşağıdaki şekilde emredilmesi fikrindeyiz:

"Düşmanın piyade ucu cadde üzerindeki çeşme hizasından ilerliyor. Müfreze bu sırtı işgal edecektir." (Üzerinde bulunuyorlar.) Öncü taburu

topçu mevzisinin ilerisinde, sağ tarafı yol (hariç) ve sol tarafı top ağaçlık olacak şekilde, Ağaçlıklı Tepe'yi işgal edecektir. Topçu, Ağaçlıklı Tepe'de mevzi alacak ve ilk önce düşmanın yürüyüş kolları üzerine ateş edecektir.

37'nci Alayın Birinci ve İkinci taburları, topçu mevzisinin güneybatısı ve yol yakınında, Üçüncü Taburu ise topçu mevzisinin doğusunda ve cadde yakınında ihtiyat olarak kalacaklardır. İstihkâm Bölüğü, Üçüncü Taburun yanında bulunacaktır.

Süvari Bölüğü Karapınar yolunun batısındaki sırtlarda ve sol tarafta bulunacaktır.

Bunlar, düşmanın Karapınar'ın kuzeyinden ve mandıranın doğusundaki sırtlar arkasından yapacağı harekâtı keşfedecek ve Karacakadı üzerinden Kırmızı Kolordu ile bağlantıyı sağlayacaktır.

Mavi Taraf

Mavi Müfreze komutanı, Karapınar üzerinden, düşmanın sol tarafına taarruza karar verdi ve bunun için Taşlıtepe'den aşağıdaki sözlü emirleri verdi:

“Düşmanın uç birliği, işaretli tarla hizasında durdu. Uçun gerisinden yol kolundaki kuvvetlerini görüyorsunuz. Müfreze, bu düşmana taarruz edecektir. Öncü taburu da sol tarafı mandıra (dâhil), sağ tarafı fundalık (hariç) olacak şekilde Taşlıtepe'nin ilerisinde konuşlanacaktır.

Topçu Taburu Yeşiltepe'de mevzi alacak ve düşman topçusuna ateş edecektir.

Birinci Alay sol tarafı fundalık (dâhil) sağ tarafı yol (dâhil) olacak şekilde konuşlanacaktır.

İkinci Alay caddeden batıya yönelecek ve Birinci Alayın sağından düşmanın sol tarafına taarruz edecektir.

Köprücü Müfrezesi ise cadde ile caddeden Karapınar'a ayrılan yolların kavuşma noktasında duracaktır. Ben topçu mevzisindeyim.”

-Tenkit-

Mavi Müfreze komutanının kararına katılırız. Verdiği muharebe emri tamamen duruma ve amaca uygundur.

Düşünceler

Savaşta, içinde bulunulan durumu tam bir açıklıkla anlamaya yarayan bilgi çok az elde edilir. İki taraf birbirini ancak temas ettiklerinde anlayabilir (Talimname, Madde - 352), (Sahra Topçu Talimnamesi, Kısım 4, Madde - 362). Bu yüzden ilk muharebe teması gerçekleştiğinde taarruz veya savunma şekillerinden hangisini seçmek gerekeceği genel duruma bağlıdır. (Talimname, Madde - 355). Görüldü ki Kırmızı Müfreze komutanının ilk temasta verdiği karar, Ağaçlıklı Tepe'yi işgal etmekle sınırlı kaldı. Çünkü o ana kadar düşman kuvveti hakkında kesin bilgi elde edememişti. Fakat genel durum, bu tepelerde

düşmanı durdurmayı gerektiriyordu. Mavi Taraf ise karşısındaki düşmanın kuvveti hakkında bir dereceye kadar doğru bilgilere sahipti. Genel durum, düşmanın bir an önce püskürtülmesini ve uzaklaştırılmasını gerektiriyordu.

Kırmızı Müfreze komutanı topçusuna ilk hedef olarak düşman piyade kollarını, Mavi Müfreze komutanı ise topçusuna ilk hedef olarak düşman topçusunu gösterdi.

Düşmanı mümkün olduğu kadar uzun süre şüphe içinde bırakmak için topçu muharebesine, piyadenin ateş muharebesine başladığı anda başlaması ve o ana kadar topçunun ateşe sokulmaması tavsiye edilir ise de (Talimname, Madde 271) ve (Sahra Topçu Talimnamesi, Kısım 4, Madde - 367) düşmanın durumunu topçu ateşi yardımıyla anlamak gerekirse veya öncünün görevini yapabilmesi için topçu ateşine ihtiyaç varsa o zaman topçunun hemen ateş açması uygun olur. Nitekim Kırmızı Müfreze komutanı düşman kollarını bir an önce ortaya çıkarmak ve bu kolları uzak mesafeden açılmaya zorlamak için bu şekilde hareket etmiştir. Mavi Müfreze de piyadesini kolayca ve hızla ilerletmek için düşman topçusunu bir an önce ateş altına almayı doğru bir kararla gerekli görmüştür.

Mavi Müfreze, İkinci Alay ile düşmanın sol kanadını kuşatma girişiminde bulundu, ve Birinci Alayını cephede yaydı.

Kuşatma için birinci şart, düşmanın cepheye tespit edilmesi ve durdurulmasıdır. Bunun için cepheden şiddetli bir taarruz yapılması daha etkilidir (Talimname, Madde - 392). Fakat zamanında etkisini göstermezse cephe taarruzu başarısızlığa uğrayabilir. Bunun için İkinci Alayın etkili olabilecek bir mesafeye yaklaşmasına kadar cephedeki alayın başlangıçta işgal muharebesi yapması uygundu.

Kuşatmanın en basit yapılış şekli, kuşatmayı yapacak olan kısımların yürüyüş kollarına, daha uzaktan düşmanın yan tarafına düşecek şekilde istikamet vermekle olur (Talimname, Madde-393). Mavi Müfreze bu kurala harfiyen uymuştur.

Mavi Müfrezenin sol kanadı zayıftı. Fakat Kırmızı Müfrezenin bu tarafa kesin etki yapabilmesi için alacağı mesafe, Mavi Müfreze kuşatma kolunun düşman mevzisine girmesi için alacağı mesafeye hemen hemen eşitti. Bu yönden çekinilecek ve kararsız olunacak bir nokta akla gelmiyordu.

Tatbikatın 19 Nisandaki safhasında bu kadarla yetinilerek saat 9.00'da Kılıkış'a gelindi. Kolordu komutanı istirahatten önce askerin koğuşlarını gezdi, yataklarını, silahlarını ve elbiselerini kontrol etti. Genel anlamda memnun oldu. Yalnız eğitimden yeni gelmiş ve henüz giyinmemiş bazı ihtiyat ve redif erlerinin yataklarının döşeme üzerine serilmiş ince birer battaniyeden ibaret olduğunu gördüğünde üzülmüş

ve ilgililere uyarılarda bulunmuştur. Daha sonra askerî garnizona gitmişler, biraz dinlendikten sonra hükûmet ve belediye dairelerini ziyaret etmişlerdi. Daha sonra herkes, gece saat yarımından yemek zamanı olan 1.30'a kadar, askerî garnizonda ordu komutanının kurmay başkanı tarafından verilecek konferansta hazır bulunmak üzere dinlenme yerlerine gitmişlerdi.

20 Nisan Günü

Sabah saat 11.00'de Selanik'ten giden subaylara Kalkış'taki bütün atlı subayların da katılımıyla Karapınar'a doğru hareket edildi.

19 Nisan saat 7.00'deki durum

(Kroki: 3 ve 4)

Yeşiltepe'ye gelinmesinden sonra, iki taraf birbirinden yirmi adım uzaklaştırılarak aşağıdaki safhalar takip edildi.

Düşmanın iki bölük süvarisi saat 6.30'da Karapınar'ın güneybatısındaki sırtlar arkasında gizli bulunuyordu. Kırmızı Süvari Bölüğü Ağaçlıklı Tepe'nin arkasındaki sırtın gerisinde duruyordu. Kırmızı Müfrezenin On Üçüncü Nişancı Taburunun Üçüncü, Dördüncü bölükleri, yüz metre önlerinde bir manga kuvvetinde olan öncü birliği ile yürüyüş kolunda, yola yaklaşmak üzereydiler. Bu sırada bölükler takım düzenine geçtiler. Yürüyüşe devam ediliyordu. Mavi süvari bölükleri komutanı sırtın gerisinde saf harp düzenine geçerek kırmızı piyade bölükleri üzerine hücum etmek üzere hareket etti.

Kırmızı bölüklerden önde bulunan, hemen saf harp düzenine geçti. Arkada bulunan da marş marşla sağdaki yamaca çıkarak orada saf harp düzenine geçti ve her iki bölük, hücumla kalkan düşman süvarisi üzerine ateş açtı. O sırada Kırmızı Süvari Bölüğü, düşman süvari bölüklerinin sağ tarafına doğru yürümeye başladı. Bu durum karşısında Mavi Süvari bölükleri hücumdan vazgeçip geriye, sırtların arkasına çekildi.

-Tenkit-

Mavi Süvari bölükleri komutanı Karapınar yolunda Ağaçalıklı Tepe'nin gerisinden ilerleyen Kırmızı piyade bölüklerine hücum etmeyi düşünmekte çok haklıdır. Çünkü bu piyade bölüklerinin top ağaçlık doğrultusunda mevziye girerek Kırmızı Tarafın Karapınar doğrultusuna ilerleyen kuvvetlerini ateşle karşılayacağı şüphesizdi. Bundan dolayı bu bölükleri 15 - 20 dakika, hatta daha az bir süre işgal etmek, bağlı olduğu taraf kollarının ateşinden korunmuş olarak bir - iki kilometre ilerlemesini, Karapınar köyüne girmesini sağlayacak büyük bir öneme sahipti. Fakat iki piyade bölüğünün ateşi altında; en az 2 - 3 dakika kalacak olan iki süvari bölüğü, kuvvetinin üçte birini, belki de yarısını kaybeder ve ondan sonra da düşman süvari bölüğüne yenilmiş olurdu. Fakat süvari bölükleri komutanı yapmayı düşündüğü etkiyi, sırtın gerisinden hiç olmazsa bir bölüğünü tamamen yere indirerek piyade gibi hareket etmekle de yapabilirdi. Mavi süvari

bölükleri, piyade ateşine uğrayarak geri çekilmek durumunda kaldıktan sonra, Kırmızı Süvari Bölüğü, onların bu darmadağınık durumundan faydalanarak üzerlerine atılabildi.

Kırmızı Taraf

13'üncü Nişancı Taburunun 3'üncü, 4'üncü bölükleri süvari hücumunu püskürttükten sonra, sağ taraf tek ağaç ve sol taraf top ağaçlık olacak şekilde, bir bölümünü de sol taraf gerisinde ihtiyatta bıraktı.

Mavi Taraf

1'inci Alayın 2'nci Taburu, 3 bölümü birinci hatta ve bir bölümü geride ihtiyatta olacak şekilde konuşlandı. 3'üncü Taburu da bunun sağ gerisinde durup bulunduğu hat üzerinde 2 bölük birinci hatta ve 2 bölük geride olacak şekilde iki hat olarak açıldı. 2'nci Alay da çeşme yönünde, taburlar derin kol düzenine geçmiş olduğu hâlde hareketine devam etmekteydi.

-Tenkit-

Mavi Tarafın 1'inci Alayının 3'üncü Taburunun durarak açılması uygun değildir. Çünkü düşman topçusunun ateşi altında bulunuyordu. Açılmayı ileriye yürüyerek yapması uygundu. 2'nci Alayının çeşme hizalarında aynı kol üzerinde derin kola geçmesinden ise yürüyüş hâlinde taburlarını açarak hareketine devam etmesi daha uygun olurdu.

Saat 7.30'da iki tarafın durumu Kroki 5'te gösterildiği gibidir. Kırmızı Tarafın 13'üncü Nişancı Taburunun birinci hatta bulunan 2 bölüğüne karşı, Mavi Tarafın birinci hatta üç kat fazla kuvveti vardı.

13'üncü Nişancı Taburu komutanı, düşmanın üstün kuvvette olduğunu anlayarak doğrudan doğruya taburuna geri çekilmeyi emretti ve müfreze komutanına bilgi verdi. Müfreze komutanı da geri çekilmeye karar vererek ilgililere şu sözlü emri gönderdi:

"13'üncü Nişancı Taburu Ağaçlıklı Tepe'deki topçu mevzisi gerisine kadar çekilecek ve orada durup topçu ile müfrezenin güvenli bir şekilde geri çekilmesini sağlayacaktır. Müfreze sağ tarafta Yağcılar istikametinde çekilecektir."

Mavi Taraf

Düşmanın geri çekilme girişimini anlar anlamaz cephedeki kuvvetini de hızlı bir şekilde taarruza geçirdi.

-Tenkit-

Kırmızı Müfrezenin 13'üncü Nişancı Taburu komutanı, durumu doğru değerlendirmiş ve isabetli bir şekilde geri çekilmeye karar vermişti. Fakat bu kararını uygulamaya koymadan önce, topçu mevzisinde bulunan müfreze komutanına bildirip onu da uyarması ve sonra uygulamaya geçmesi gerekirdi. Kırmızı Müfreze komutanının, 13'üncü Nişancı Taburunun geri çekilmeye başladığı haberi

üzerine, bütün müfreze ile sağ kanattan geri çekilmeyi emretmesi doğrudur. Ancak 13'üncü Nişancı Taburunu topçu mevzisinin ilerisinde durduracak yerde, onun gerisinde durdurması dalgınlık eseri olsa gerektir.

Mavi Tarafın bütün cephe boyunca şiddetle taarruza geçmesi bizce çok uygundur. Çünkü düşmanı durdurmak için tek çare budur.

Düşünceler

Muharebe beklenmedik bir hâl alınca, komutanın bütün düşünceleri hemen bir noktada toplanmalıdır. O nokta; kesin sonuç alınıncaya kadar muharebeye devam etmek mi yoksa bir an önce çekilmek mi? Bunu kararlaştırmak (Talimname, Madde - 426)... Kırmızı Müfreze komutanı, On Üçüncü Nişancı Taburunun, kendiliğinden geri çekilmeye başlamasına meydan vermeden önce, kararını verip emrini bildirmiş olmalıydı.

Kırmızı Müfreze komutanının, henüz muharebeye girmemiş sağ kanattaki ihtiyattan çekilmeye başlaması ve On Üçüncü Nişancı Taburu ile topçusunu mevzide bırakarak düşman piyadesinin ilerlemesini durdurmaya çalışması daha doğrudur (Talimname Madde - 438) ve (Sahra Topçu Talimnamesi, Kısım 4 - 406).

Mavi Müfreze, Kırmızı Müfrezeyi çekilmeye zorlamakla, kendisini zafer kazanmış sayamazdı. Düşman şiddetle takip edilmezse biraz sonra

yeniden toparlanabilir ve faaliyete geçebilirdi. Bu yüzden çekilen düşmanın peşi kesinlikle bırakılmayarak; mümkün olduğu kadar ateş edilerek, bozguna uğramasını sağlayıncaya kadar temasın kaybedilmemesi lazımdır (Piyade Talimnamesi, Madde 421, 422) ve (Sahra Topçu Talimnamesi, Kısım 4 - 402.). Mavi Müfreze komutanı bunda kusur etmedi. Hatta Mavi Müfreze çok yorgun olsaydı bile bu şiddetli takipten ödün verilmesi uygun olmazdı (Talimname Madde - 424.). Büyük Hüsrev tarafından konulan bu temel kural, kazandığı başarıdan kesin ve verimli bir sonuç almak isteyen her komutanın aklında bulunmalıdır.

-Genel Tenkit ve Düşünceler-

Yaptığımız bu tatbikat, katılanların hepsine gösterdi ki bir muharebeyi sevk ve idare için hükmü yürürlükte olan genel kurallar yoktur (Talimname, Madde 272). Komutan, içinde bulunulan durumu anlayabilecek kapasite ve yeterlikte olmak ve kendi düşüncesine göre hüküm ve karar verebilmek zorundadır.

Kırmızı Müfreze komutanının, muharebe meydanından ne zaman çekilineceğine karar vermesi ve Mavi Müfreze komutanının, bu çekilen düşmanı bütün kuvvetiyle şiddetle takip etmesi mi yoksa onun karşısında temas hâlinde bulunan kuvvetleri bırakıp geri kalanını doğuya, Kırmızı Kolordunun sol kanadına göndermesi mi uygun olurdu? İşte bunu belirleyen kesin bir kural yoktur.

Saat 7.30'daki duruma göre iyi düşünmeyi bilen savaşan müfrezeler komutanının kararları o an için en kesin ve en doğru kurallardır.

Komutanlar, kendileri tarafından emredilmesi gereken konulardan başka şeyleri astlarına emretmemelidirler (Piyade Talimnamesi, Madde-275.) Hâlbuki Kırmızı Müfreze komutanı, On Üçüncü Nişancı Taburuna verdiği muharebe emrinde, bölüklerini kullanma şekline kadar karışmıştır. Ast birlik komutanlarının bağımsız hareketleri keyfî bir hâl olmadıkça bu husus uygun görülemez (Talimname, Madde - 276.). Muharebede birinci hattın cephesini değiştirmek zor ve genellikle mümkün değildir. Bundan dolayı muharebeye girmeden önce muharebe cephesinin doğru olarak belirlenmesi gereklidir (Talimname, Madde - 286.). Kırmızı Müfrezenin ilk aldığı meyilli cephenin bir daha düzeltilememesi ve belki bu yüzden muharebenin beklenmedik bir hâl almasına sebep olması buna delildir.

Kırmızı Müfrezenin On Üçüncü Nişancı Taburu komutanı, sorumluluğu üstlenerek taburuna çekilme emrini verdi.

Her ne kadar "Sorumluluğu üstlenmekten çekinmemek" bir komutanda bulunması gereken en büyük meziyet ise de (Piyade Talimnamesi, Madde - 304) komutanın kişisel kararı ile yapılan hareketin, genel kurulu (komuta kademesini) zor durumda bırakacak şekilde olmaması gerekir.

Muharebenin ilerlemesi durumunda, geri çekilmenin zorlaşması kaçınılmaz ise de

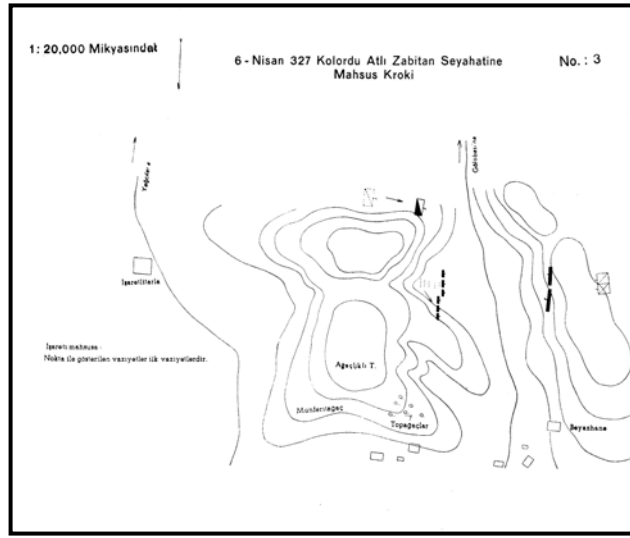
(Talimname, Madde - 433) burada, müfreze komutanını uyarmak için yeterli vakit vardı.

Bütün bu düşüncelerden bir sonuç çıkarmak ve göstermek isteriz ki o da elimizde bulunan talimname ve nizamnamelerin içeriğini sadece okumuş ve öğrenmiş olmak, subayları komutan yapmak için hiçbir zaman yeterli değildir. Askerlik sanatını anlamada başarı, bu yazılı kuralların hükümlerini uygulama anında hatırlayabilmek ve uygulama alanında deneyim ve alışkanlık kazanmakla mümkün olur. Bu hususlar bu defa Kolordu tarafından yapıldığı gibi harita üzerinde harp oyunlarından ve arazi üzerinde tasarlanmış tatbikatlardan başlayarak gerçek askerî birlikler ile müfreze tatbikatları ve daha sonra çeşitli manevralar yapılarak sağlanabilir.

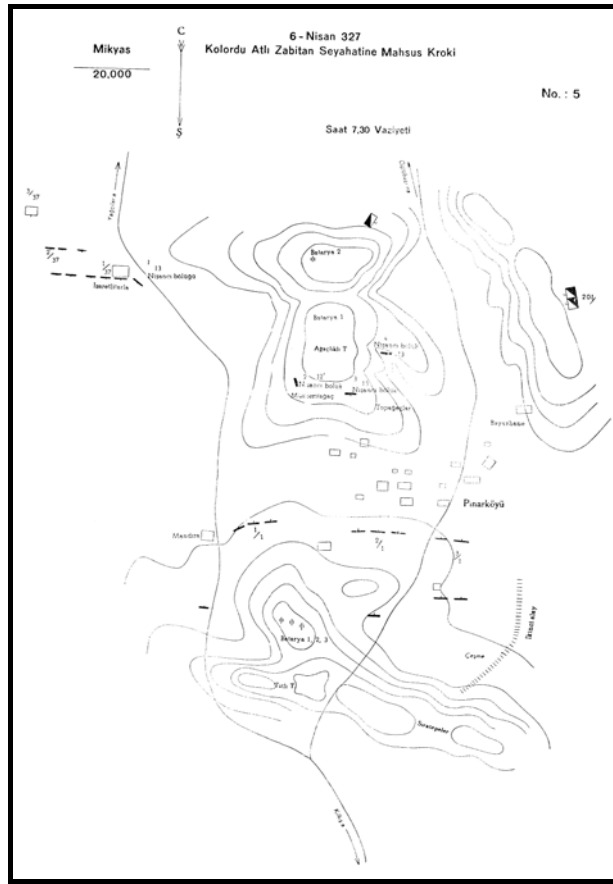
En doğru bilgiler ve deneyimler ise yeterli olgunluğa erişmiş sağlam kafaların savaş alanında kazanacakları tecrübelerle ortaya çıkar.

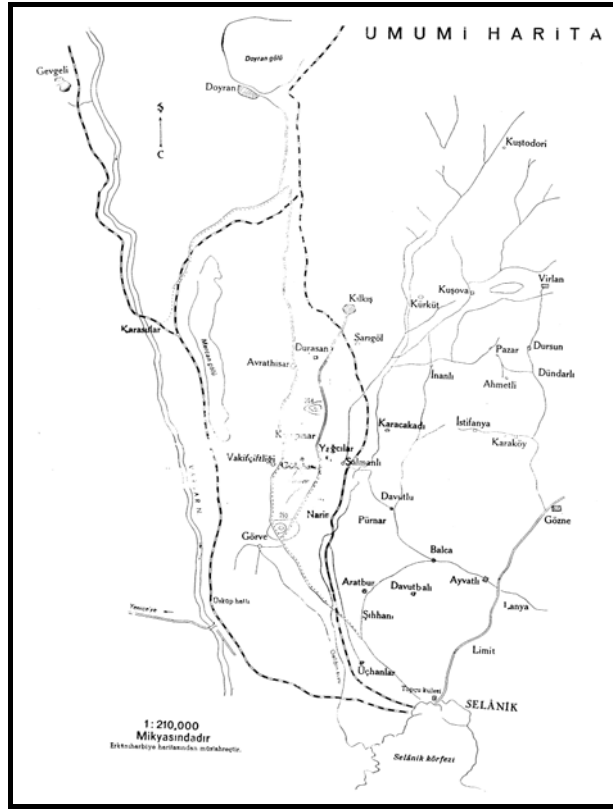
EK'LER

(Kroki numaraları 3'ten başlamaktadır. Eserin orijinalinde ve ilk baskısında da aynı şekilde numaralandırılmıştır. Bu nedenle buna sadık kalınmıştır.)

(Bu harita daha önceki baskıda yer almamaktadır.)